

אחשוורוש נגד ה', אחשוורוש נגד המן? עיון במדרשי אסתר

King v. God, King v. Haman

A Midrashic Inquiry

(1) אסתר רבה (וילנא) פרשה ב

יד לעשות כרצון איש ואיש, אמר לו הקדוש ברוך הוא אני איני יוצא מידי בריותי ואתה מבקש לעשות כרצון איש ואיש, בנוהג שבעולם שני בני אדם מבקשים לישא אשה אחת יכולה היא להנשא לשניהם אלא או לזה או לזה, וכן שתי ספינות שהיו עולות בלימן, אחת מבקשת רוח צפונית ואחת מבקשת רוח דרומית יכולה היא הרוח אחת להנהיג את שתיהן כאחת אלא או לזו או לזו, למחר שני בני אדם באים לפניך בדין איש יהודי ואיש צר ואויב יכול אתה לצאת ידי שניהם אלא שאתה מרומם לזה וצולב לזה, ר' הונא בשם ר' בנימין בר לוי אמר לפי שבעוה"ז בזמן שרוח צפונית מנשבת אין רוח דרומית מנשבת, ובזמן שרוח דרומית מנשבת אין רוח צפונית מנשבת, אבל לעתיד לבא בקיבוץ גליות אמר הקדוש ברוך הוא אני מביא רוח ארגסטיס לעולם ששתי רוחות משמשות בו ה"ד אומר לצפון תני ולתימן אל תכלאי הביאי בני מרחוק ובנותי מקצה הארץ, מי הוא זה שעושה רצון יראיו זה הקדוש ברוך הוא שכתוב בו רצון יראיו יעשה ואת שועתם ישמע ויושיעם.

Questions:

- 1) Where did the **מדרש** get the notion that **אחשוורוש** was attempting to "outdo" ה'?
- 2) What is the lesson that the **מדרש** is trying to present?

(2) אסתר א

(א) ויהי בימי אחשוורוש הוא אחשוורוש המלך מהדו ועד כוש שבע ועשרים ומאה מדינה: (ב) בימים ההם בשבת המלך אחשוורוש על כסא מלכותו אשר בשושן הבירה:

(3) דה"א כט

(א) ויאמר הויד המלך לכל הקהל שלמה בני אחד בתרבו אלהים נער ורף והמלאכה גדולה כי לא לאדם הבירה כי לה' אלהים:

(4) אסתר ד

(יא) כל עבדי המלך ועסמדינות המלך יודעים אשר כל איש ואשה אשר יבוא אל המלך אל החצר הפנימית אשר לא יקרא אחת דתו להמית לבר מאשר יושיטלו המלך את שרביט הזהב ויהי ואני לא נקראתי לבוא אל המלך זה שלושים יום:

(5) במדבר יח

(ז) ואתה ובניך אתה תשמרו את ההנהגותכם לכל דבר המצוה ולמבית לפרכת ועבדתם עבדת מתנה אתן את ההנהגותם והזר הקרב יומת:

6) LXX "addition A"

And Mardochaeus rested quit in the palace with Gabatha and Tharra the king's two chamberlains, eunuchs who guarded the palace. And he heard their reasonings and searched out their plans, and learnt that they were preparing to lay hands on king Artaxerxes: and he informed the king concerning them. And the king examined the two chamberlains, and they confessed, and were executed. And the king wrote these things for a memorial; also Mardochaeus wrote concerning these matters. And the king commanded Mardochaeus to attend in the palace, and gave him gifts for this service. And Aman the son of Amadathes the Bugaeen was honorable in the sight of the two king, and he endeavored to hurt Mardochaeus and his people, because of the two chamberlains of the king.

μ και ἠσύχασε Μαροδοχαιὸς ἐν τῇ αὐλῇ μετὰ Γαβαθὰ καὶ Θάρρα τῶν δύο εὐνούχων τοῦ βασιλέως τῶν φυλασσόντων τὴν αὐλὴν ἰν ἤκουσέ τε αὐτῶν τοὺς λογισμοὺς καὶ τὰς μερίμνας αὐτῶν ἐξηρεύνησε καὶ ἔμαθεν, ὅτι ἔτοιμάζουσι τὰς χεῖρας ἐπιβαλεῖν Ἀρταξέρξη τῷ βασιλεῖ, καὶ ὑπέδειξε τῷ βασιλεῖ περὶ αὐτῶν. 1ξ καὶ ἐξήτασεν ὁ βασιλεὺς τοὺς δύο εὐνούχους, καὶ ὁμολογήσαντες ἀπήχθησαν. 1ο καὶ ἔγραψεν ὁ βασιλεὺς τοὺς λόγους τούτους εἰς μνημόσυνον, καὶ Μαροδοχαῖος ἔγραψεν περὶ τῶν λόγων τούτων. 1π καὶ ἐπέταξεν ὁ βασιλεὺς Μαροδοχαίῳ θεραπεύειν ἐν τῇ αὐλῇ καὶ ἔδωκεν αὐτῷ δόματα περὶ τούτων. 1ρ καὶ ἦν Ἀμάν Ἀμαδάθου Βουγαῖος ἔνδοξος ἐνώπιον τοῦ βασιλέως· καὶ ἐζήτησε κακοποιῆσαι τὸν Μαροδοχαῖον καὶ τὸν λαὸν αὐτοῦ ὑπὲρ τῶν δύο εὐνούχων τοῦ βασιλέως.

(7) אסתר רבה (וילנא) פרשה י

א בלילה ההוא נדדה שנת המלך, נדדו שמים כסאו של מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא שראה את ישראל בצרה וכי יש שינה לפני המקום והלא כבר נאמר הנה לא ינום ולא יישן שומר ישראל אלא בזמן שישראל שרויין בצער ואו"ה בשלוח לכן נאמר עורה למה תישן ה', ונדדה שנת המלך אחשוורוש שראה בחלומו את המן שנטל סייף להרגו ונבהל והקיץ משנתו ואמר לסופריו הביאו ספר הזכרונות לקרות ולראות מה שעבר עליו ופתחו הספרים ומצאו את הדבר שהגיד מרדכי על בגתנא ותרש וכיון שאמרו למלך הנה המן עומד בחצר אמר המלך אמת הדבר שראיתי בחלומי לא בא זה בשעה זו אלא להרגני.

Questions:

- 1) Where did these various "additions" get the notion that המן intended to kill אחשוורוש?
- 2) What is the lesson to be learned?

(8) אסתר ג

(א) אָחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה גִּדְּלָה הַמֶּלֶךְ אַחְשֻׁרוּשׁ אֶת־הַמֶּן בְּךְ־הַמֶּדְתָּא הָאֲגָגִי וַיִּנְשָׂאֵהוּ וַיִּשֶׂם אֶת־כְּסָאוֹ מֵעַל כְּלֵה־שָׂרִים אֲשֶׁר אֵתָּו: (ב) וְכַל־עֲבָדֵי הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר־בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ כָּרְעִים וּמִשְׁתַּחֲוִים לְהַמֶּן כִּי־בִן צוּהֲלוֹ הַמֶּלֶךְ וּמְרַדְּכֵי לֹא יִכְרַע וְלֹא יִשְׁתַּחֲוֶה: (ג) וַיֹּאמְרוּ עֲבָדֵי הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר־בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ לְמְרַדְּכֵי מִדּוּעַ אַתָּה עוֹבֵר אֶת־מִצְוַת הַמֶּלֶךְ:

(9) אסתר ו

(ו) וַיְבֹאֵה הַמֶּן וַיֹּאמֶר לוֹ הַמֶּלֶךְ מִדּוּעַ לַעֲשׂוֹת בְּאִישׁ אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ חָפֵץ בִּיקְרוֹ וַיֹּאמֶר הַמֶּן בְּלִבּוֹ לִמִּי יִחַפֵּץ הַמֶּלֶךְ לַעֲשׂוֹת יָקָר יוֹתֵר מִמֶּנִּי: (ז) וַיֹּאמֶר הַמֶּן אֶל־הַמֶּלֶךְ אִישׁ אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ חָפֵץ בִּיקְרוֹ: (ח) יְבִיאֵוּ לְבוּשׁ מַלְכוּת אֲשֶׁר לְבִשְׁבוּ הַמֶּלֶךְ וְסוּסֵי אֲשֶׁר רָכַב עָלָיו הַמֶּלֶךְ וְאֲשֶׁר נָתַן בְּתֵר מַלְכוּת בְּרֵאשׁוֹ: (ט) וְנָתַן הַלְּבוּשׁ וְהַסּוּסֵי עַל־יַד־אִישׁ מִשְׁרֵי הַמֶּלֶךְ הַפְּרָתָמִים וְהַלְּבִישׁוּ אֶת־הָאִישׁ אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ חָפֵץ בִּיקְרוֹ וְהַרְפִּיבֵהוּ עַל־הַסּוּסֵי בְּרֵחוֹב הָעִיר וְקִרְאוּ לְפָנָיו כְּכֹה יַעֲשֶׂה לְאִישׁ אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ חָפֵץ בִּיקְרוֹ:

(10) אסתר ז

(ז) וַיֹּאמֶר חֲרֻבוּנָה אֶחָד מִן־הַסְּרִיסִים לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ גַּם הִנֵּה־הָעֵץ אֲשֶׁר־עָשָׂה הַמֶּן לְמְרַדְּכֵי אֲשֶׁר דְּבַר־טוֹב עַל־הַמֶּלֶךְ עָמַד בְּבֵית הַמֶּן גְּבֵהַ חֲמִשִּׁים אַמָּה וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ תְּלֵהוּ עָלָיו: (י) וַיִּתְּלוּ אֶת־הַמֶּן עַל־הָעֵץ אֲשֶׁר־הֵכִין לְמְרַדְּכֵי וְחִמַּת הַמֶּלֶךְ שָׁכְבָה: